

ŁUKASZ ZAKONNIK* – ŁÓDŹ

BIBLIE W JĘZYKU POLSKIM WYDANE W LATACH 1801-1945

Streszczenie

W prezentowanym artykule przedstawiono spis drukowanych wydań Biblii w języku polskim, które ukazały się w latach 1801-1945. W celu identyfikacji konkretnych edycji dokonano przeglądu literatury (a także dostępnych baz danych) dotyczącej tematu. Prześledzono również katalogi głównych polskich antykwariatów, jak i portali aukcyjnych oraz ogłoszeniowych. W efekcie poczynionych prac zgromadzono dane o łącznie 242 wydaniach Biblii (Starego Testamentu i Nowego Testamentu) w analizowanym okresie. Z 242 edycji za unikalne albo wzorcowe uznano 71.

Słowa kluczowe: Biblia; Stary Testament; Nowy Testament; spis wydań Biblii; polskie wydania Biblii

Wstęp

Biblia doczekała się wielu wydań i została przetłumaczona na wiele języków¹. Także w języku polskim stanowi ona pozycję wyjątkową, niemniej mnogość jej edycji spowodowała przynajmniej jeden poważny problem – brak pełnego katalogu jej publikacji, zwłaszcza przyjmując jako badany okres czas, od kiedy druk

---

* Łukasz Zakonnik – dr nauk ekonomicznych, adiunkt, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

e-mail: lukasz.zakonnik@uni.lodz.pl

<https://orcid.org/0000-0003-1842-7558>

¹ Według dostępnych, choć jedynie szacunkowych danych, Nowy Testament został przetłumaczony na ok. 1550 języków, a pojedyncze jej księgi ukazały się w ok. 3400 językach świata. Czyli to ją dostępną dla blisko 97% populacji (za: <https://www.wycliffe.net/resources/scripture-access-statistics/> (dostęp: 02.12.2019)). W okresie ostatnich 50 lat (choć zapewne i wcześniej) Biblia była najczęściej drukowaną książką świata (wydana została w ok. 3,9 mld egzemplarzy), druga na liście jest tzw. Czerwona Książeczka (cytaty Mao Zedonga), która ukazała się w ok 900 mln egzemplarzy (za: <http://www.squidoo.com/mostreadbooks> (dostęp: 02.12.2019)).

staje się tańszy, a także łatwiejszy w realizacji od strony technicznej². Jeśli takiego pełnego katalogu do dziś brak, to rodzi się pytanie, czy w ogóle możliwe jest stworzenie takiego spisu? Istniejąca luka badawcza, wymagająca uzupełnienia³, powinna stanowić kierunek kolejnych prac naukowych. Rozważany problem, a właściwie próba jego rozwiązania, stanowi główny cel przedstawianego artykułu.

Założenia i sposób realizacji badania

W artykule przyjęto jako ramy czasowe lata 1801-1945. Uczyniono tak, chcąc pominąć starodruki oraz druki współczesne, za jakie uznano publikacje ukazujące się po II wojnie światowej⁴. Analizując dostępną literaturę, przyjęto, że biblijne starodruki są omawiane stosunkowo chętnie i wieloaspektowo⁵. Proces publikacji starodruku, choć był kosztowny, to jednak powodował, że ukazująca się książka była szanowana, wykonywana solidnie, przez co miała większe szanse przetrwać długi czas stosunkowo intensywnego wykorzystywania. Książki po 1800 r. stały się dzięki nowym technikom i materiałom łatwiejsze w składzie i tańsze w całym procesie produkcji. Dało to możliwość druku dla wielu kategorii odbiorców, przez wielu drukarzy, ale niekiedy pociągało za sobą mniejszą staranność i gorszą jakość. Proces ten dotknął także wiele publikacji biblijnych. W efekcie końcowym o części wydań zapominano, uznając je za mało atrakcyjne i „schematyczne”⁶.

Przygotowując artykuł, dokonano przeglądu literatury związanej z tematem badań⁷, a także wykorzystano bazy danych, najczęściej dostępne w formie elektronicznej⁸. Niemniej wydaje się, że przegląd dostępnej literatury i baz danych nie

² Chodzi tu szczególnie o okres po 1800 r., czyli po czasach starodruków; *Encyklopedia wiedzy o książce*, red. A. Birkenmajer, Wrocław 1971, s. 2225. Nowe szerokie opracowania w Polsce w tym temacie, wciąż podają liczbę wydań Biblii z wyraźnym zastrzeżeniem, że jest to tylko liczba przybliżona, np. R. Pietkiewicz, *Biblia Polonorum*, t. 5, Poznań 2015, s. 75.

³ Por. np. M. Kossowska, *Biblia w języku polskim*, t. 2, Poznań 1969, s. 165.

⁴ Należy zaznaczyć, że analizowano tylko druki. Egzemplarze rękopiśmiennych [ewentualnie kopie tworzone na maszynach do pisania – a takie też są dostępne w różnych zbiorach – chociażby w zbiorach Biblioteki Narodowej dalej: BN] nie uwzględniono.

⁵ W tym miejscu można podać wiele pozycji omawiających polskie Biblie wydane zwłaszcza w XVI i do połowy XVII wieku – niektóre z nich to np. E. Belcarzowa, *Polskie i czeskie źródła przekładu Biblii Leopoldy*, Kraków 2006; I. Kwilecka, *Studia nad staropolskimi przekładami Biblii*, Poznań 2003; R. Pietkiewicz, *Biblia Polonorum*, t. 1, Poznań 2016.

⁶ Por. Kossowska, *Biblia*, s. 166.

⁷ Zob. np. W. Smereka, *Zarys bibliograficzny ważniejszych wydań Biblii ks. Jakuba Wujka (1593–1950)*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, 3 (1950) s. 64-91; R. Gustaw, *Polskie przekłady Pisma Św.*, w: *Podręczna Encyklopedia Biblijna*, t. 2, red. E. Dąbrowski, Poznań 1959, s. 299-330; B. Enholc-Narzyńska, *Teksty biblijne w przekładzie ks. Jana Jakuba Wujka, ich wydania i rozpowszechniane przez Towarzystwo Biblijne w Polsce w XIX i XX wieku*, w: *Jan Jakub Wujek tłumacz Biblii na język polski*, red. M. Kamińska, Łódź 1994, s. 136-151; Kossowska, *Biblia w języku polskim*; Pietkiewicz, *Biblia Polonorum*, t. 5; M. Ptaszyk, *Okoliczności wydania Biblii Wujka z 1821 roku*, „Pamiętnik Literacki”, 87 (1996) nr 3, s. 133-154.

⁸ Do najważniejszych zaliczyć można: K. Estreicher, *Bibliografia Polska: XIX. stulecie*, Kraków 1870 i później, <https://books.google.pl> (dostęp: 02.12.2019); Biblioteka cyfrowa BN, <https://polona.pl> (dostęp: 02.12.2019); Katalog WorldCat, <https://www.worldcat.org> (dostęp: 02.12.2019);

ma dużych szans na wniesienie istotnego wkładu w rozważanym temacie badań. W związku z powyższym w artykule w nowatorski sposób skoncentrowano się na analizie informacji o dostępnych w handlu konkretnych wydaniach Biblii. Wykorzystano archiwum portalu aukcyjnego Allegro.pl, przeszukano katalogi sprzedażowe największych w Polsce antykwariatów (z okresu ostatnich ok. 10 lat⁹), starano się także przejrzeć oferty mniejszych polskich firm trudniących się sprzedażą książek opublikowanych do 1945 r.¹⁰ W końcu dokonano także przeglądu wybranych ofert domów aukcyjnych zagranicznych¹¹.

W artykule przyjęto następujący sposób uwzględniania konkretnych edycji. Starano się uwzględnić wszystkie wydania (nawet potencjalne warianty tytułowe¹² – zaznaczając ten fakt w opisie), tak Stary Testament (dalej: ST), jak i Nowy Testament (dalej: NT) (razem bądź osobno)¹³. Jeśli jednak publikacja ukazująca się w danym miejscu i czasie przybierała różne warianty (np. wydrukowano całą Biblię, ale jednocześnie osobno NT lub NT i Psalmi – wszystko w jednolitej szacie graficznej) uwzględniano generalnie tylko główny wariant¹⁴ (a więc zazwyczaj całość Biblii), jedynie w komentarzach zawarto stosowne wyjaśnienia.

W dalszej części artykułu zebrane informacje – ze względu na szeroki ich zakres – starano się przedstawić w postaci tabelarycznej, pozostawiając jedynie stosunkowo krótki opis w zasadniczej części tekstu.

Spis wydań Biblii w języku polskim, które ukazały się w latach 1801-1945

Najważniejsze znaczenie dla artykułu ma tabela nr 1, w której przedstawiono wszystkie edycje, o których udało się zgromadzić informacje (w tym publikacje

---

T.H. Darlow, M.A. Moule, *Historical catalogue of the printed editions of Holy Scripture*, Londyn 1903, <https://archive.org/details/historicalcatal00librgoog> (dostęp: 02.12.2019).

⁹ Przeanalizowano katalogi następujących polskich antykwariatów: Krakowski Antykwariat Naukowy, <http://www.antkrak.krakow.pl/>; Lamus, <https://www.lamus.pl/>; Logos, <http://www.antykwariatlogos.waw.pl/>; Rara Avis, <http://raraavis.krakow.pl/>; Wójtowicz, <https://www.antykwariatwojtowicz.krakow.pl/>; Tezeusz, <https://tezeusz.pl/>; Wu-El, <http://www.antykwariat-wuel.pl/>. Wykorzystano także bazę zbiorczą notowań sprzedaży na portalu, <https://artinfo.pl/>.

¹⁰ Np. nieduży antykwariat specjalizujący się w starodrukach Welin, <http://starodruki.com/>.

¹¹ Głównie Sotheby, <https://www.sothebys.com/>.

¹² Wariant tytułowy książki, czyli książka, w której wydaniu wykorzystano nakład wcześniejszy z podmienioną jedynie najczęściej kartą tytułową (rzadziej wstępem lub dedykacją).

¹³ Nie uwzględniono w artykule osobnych wydań Psalmów albo wydań innych wybranych części Biblii (w tym dość popularnych edycji Ewangelii i Dziejów Apostolskich). Temat ten także wydaje się istotny i wart zbadania, tym bardziej że mamy tu do czynienia z tłumaczeniami zupełnie nowymi, np. tłumaczenia Władysława Szczepańskiego (Harmonia Ewangeliczna z 1914 r., Ewangelie i Dzieje Apostolskie z 1917 r.), Józefa Kruszyńskiego (przekład dużej części ST wydanego w latach 1926-1939) czy Izaaka Cyłkova (także przekład dużej części ST wydanego w latach 1883-1914).

¹⁴ Postępowanie takie stało się koniecznością, ponieważ obecnie praktycznie nie można już zidentyfikować, czy konkretne wydania miały określone warianty (szczególnie dotyczy to wydania NT oraz NT z Psalmami).

wątpliwe¹⁵ – wyraźnie o tym informując). Ze względu na szeroki zakres danych związanych z każdym konkretnym wydaniem Biblii, tabela nr 1 zawiera wiele skrótów i symboli. Ich opis omówiono wyjątkowo przed tabelą.

W pierwszej kolumnie (*Księgi*) pojawiają się skróty będące kombinacją 4 liter – każda z nich ma swoją interpretację i informuje, jaki zakres materiału posiadało wydanie: S – protokanoniczne księgi ST; D – księgi deuterokanoniczne ST; A – księgi apokryficzne¹⁶ ST; N – księgi NT. W drugiej kolumnie zawarto rok wydania. W trzeciej kolumnie (*Kod*) wpisywano ustalony kod edycji¹⁷. Pogrubienie całego wiersza oznacza wydanie unikalne lub/i wzorcowe (w tym przypadku kod pojawia się po raz pierwszy w tabeli). Jeśli wiersz tabeli nie jest pogrubiony, to publikacja powtarza schemat wcześniejszy (a tym samym ma kod, który już poprzednio pojawił się w tabeli). Czwarta kolumna (*Tłumaczenie*) wskazuje na typ tłumaczenia (G – Biblia Gdańska; W – Biblia Wujka; M – Biblia Mariawicka¹⁸). Kolumna piąta (*Wersja*) wskazuje na wariant tłumaczenia (W – tłumaczenie Wujka z wydania z lat 1593/1594; J – tłumaczenie Wujka według wydania z 1599 r., po poprawkach komisji jezuickiej; G – tłumaczenie „gdańskie” w pierwotnej postaci; K – tłumaczenie „gdańskie” w tzw. rewizji królewieckiej; K* – tłumaczenie „gdańskie” w tzw. rewizji królewieckiej, choć brak o tym wzmianki w druku; RW – tłumaczenie „gdańskie” NT w tzw. rewizji warszawskiej; RW* – tłumaczenie „gdańskie” hr. Węgierskiego; w końcu wykorzystywane są także kody S, J2, J3, J4, które oznaczają kolejne modyfikacje tłumaczenia Wujka bazujące na wersji z wydania z 1599 r.). Kolejne trzy kolumny zawierają miejsce publikacji, wydawcę oraz liczbę stron. Kolumna dziewiąta (*Czcionka*) zawiera informacje o typie czcionki użytej w druku (G – czcionka „gotycka”; Z – czcionka „zwykła” – antykwa). W kolumnie dziesiątej zawarto szczegółowe uwagi – ważne jest tu podanie informacji o wydaniach uznanych za wątpliwe (jeśli miało to miejsce, to cały wiersz został sformatowany czcionką pochyloną). W ostatniej kolumnie (*Źródło*) wskazano źródło, na podstawie którego włączono edycję do listy. W kolumnie tej zastosowano następujący schemat: ogólne podanie typu źródła¹⁹ – i je-

¹⁵ Poprzez wydania wątpliwe rozumiano wydania, które zostały odnotowane w literaturze ale nie udało się ich odnaleźć w dostępnych obecnie bazach danych (np. katalogu BN). Co więcej, były one odnotowywane w literaturze zazwyczaj tylko raz (ewentualnie pierwotne źródło było ponownie cytowane w innych opracowaniach).

¹⁶ Biblia w tłumaczeniu J. Wujka za apokryficzne, ale zamieszczane często w dodatkach, uznaje Modlitwę Manassesza, III i IV Księgę Ezdrasza. Biblia Gdańska do umieszczanych apokryfów (obok ksiąg deuterokanonicznych i apokryfów „wujkowych”) zalicza także III Księgę Machabejską. Tak więc użycie litery A w przypadku Biblii Gdańskiej oznacza obecność III Księgi Machabejskiej, ale księgi tej nie ma, jeśli literę A użyto w kontekście tłumaczenia J. Wujka.

¹⁷ Kod ma postać: G (Biblia Gdańska), W (Biblia Wujka), M (Biblia Mariawicka) + rok wydania.

¹⁸ Należy zauważyć, że tzw. Biblia Mariawicka, szczególnie w zakresie NT, opiera się m.in. na tłumaczeniu wykorzystanym w Biblii Leopolda (informację o tym można znaleźć już we wprowadzeniu do NT wydanego w Płocku w 1921 r.).

¹⁹ Np. zapis „Polona” wskazuje na stronę kopii cyfrowych dostępnych publicznie w ramach bazy BN, „Google” na stronę książek Google, „Allegro” na stronę archiwum aukcji allegro.pl itd. Umieszczano także – jeśli nie udało się dotrzeć do źródła elektronicznego, wskazanie na pozycji literatury – np. bazę Estreichera.

śli było to możliwe – kod dostępu do wersji cyfrowej druku. Został on umieszczony w nawiasach kwadratowych. Wpisanie go do przeglądarki internetowej poprzedzone adresem <https://tinyurl.com/> kieruje na wspomniane źródło cyfrowe²⁰. Jeśli pewne informacje były niedostępne, oznaczono je skrótem b.d.

---

²⁰ Jeśli w kolumnie „Źródło” podano np. Polona[y4qxgjjy] oznacza to, że kopia cyfrowa dostępna jest na stronie BN (baza polona.pl). W celu dotarcia do kopii należy podany w nawiasach kwadratowych kod (w tym przypadku y4qxgjjy) wpisać do paska adresu przeglądarki internetowej w następującej postaci: <http://tinyurl.com/y4qxgjjy>. Tworzenie kodów było koniecznością, ponieważ standardowe linki internetowe czasami zajmowały 2 albo 3 linijki tekstu.

Tabela 1. Spis wydań Biblii w języku polskim, które ukazały się drukiem w latach 1801-1945

Księgi	Rok	Kod	Tłumaczenie	Wersja	Miejsce	Wydawca	Strony	Czcionka	Uwagi	Źródło
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1806	W1771	W	J	Wrocław	Korn	[18] 1386 [2] + 558 [2] 524	Z	Wydanie z 1771 r., nowa karta tytułowa	Smereka, <i>Zarys</i> , s. 73
SDAN	1810	G1810/ G1738	G	K	Berlin	Spathen	[14] 968, 240, 307 [3] 15 [1]	G	Także osobno NT i Psalmy, jest to wydanie, które powieli wzorzec Biblii Królewickiej z 1738 r., ale różni się rozmiarem	Google [y3b9p8rZ]
N	1815	W1815	W	J	Petersburg	Drukarnia Morska	[4] 583 [3]	Z	–	Polona [y4qxgjjy]
N	1819	W1819	W	J	Moskwa	Semen	[4] 868 [2]	Z	–	Polona [y43pkndt]
N	1820	W1820/ W1772	W	W	Poznań	Decker i sp.	[4] 396 + [2] 483 [12]	Z	2 tomy, upodobniane do wydania z 1772 r. (a to wydanie upodobniane do wydań krakowskich NT Wujka w XVI i XVII w.)	Polona [y3ju8bc2] Polona [yyo56ll7]
N	1821	W1822	W	J	Moskwa	Sielwanowski	[2] 290	Z	Możliwe, że także wersja z Psalmami	Polona [y2d9hr98]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDAN	1821	W1821	W	J	Warszawa	Glucksberg	[16] 1319, 109, 16 + [3] 376, 155	Z	Wydawane jako 2 lub 3 tomy	Polona [y282zm5s]
SDAN	1822	W1822	W	J	Moskwa	Stielwanowski	[2] 1126 + [2] 290	Z	NT z wydania 1821 r. (ze zmianą karty tytułowej NT)	Polona [y6mdw54c] Polona [y6h3yd2b]
SDAN	1823	G1823	G	K	Królewiec	Degen	[1] 1211 [1] [2] 317 [3] 13 [1]	Z	Także osobno NT	Google [y228sfr:3]
N	1828	G1828	G	K	Berlin	Trowicz i Syn	[4] 606	G	–	Polona [yehgzul]
N	1830	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	–	Polona [y5pyg92r]
N	1831	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	–	Polona [y5h5hteu]
N	1832	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	–	Polona [y3q2pq7s]
N	1832	G1832	G	K	Lipsk	Tauchnitz	[4] 546	G	–	Polona [y4swjzfy]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1833	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	Wydanie wątpliwe (cała seria wydań NT Tauchnitz w latach kolejnych to być może jedynie warianty tytułowe, które trudno zewidencjonować)	<i>Smereka, Zarys, s. 75; Einholc-Narzyńska, Teksty, s. 144</i>
N	1834	G1834	G	G	Warszawa	Gałęzowski	[6] 377	Z	–	Polona [yx8r9n6c]
N	1836	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	–	Polona[y5mnnvhr]
SN	1836	G1836	G	K	Wrocław	Korn	[2] 973 [3] [2] 316 [2]	Z	Także osobno NT	Google [yylba433]
N	1837	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	Wydanie wątpliwe	<i>Smereka, Zarys, s. 75; Praszak, Okoliczności, s. 133</i>
N	1837	G1832	G	K	Lipsk	Tauchnitz	546	G	–	Allegro [y6yzj3b]
SN	1838	G1838	G	K*	Poznań	Decker i sp.	939 [1] [4] 306	G	–	Allegro [y3y58qcu]
N	1838	W1838	W	W	Lipsk	Baumgaertner	XLIX [5] 410	Z	–	KUL [yy9fk6cm]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDA	1839	W1839	W	J	Lipsk	Baumgaertner	[8] VIII, 1249 [1]	Z	Drukowany jednocześnie z dwoma datami: 1838 i 1839; czasem podawane jako wydanie z 1838; wydanie I	Polona [y6shw7vs]
N	1839	W1839b	W	J	Lwów	Jabłoński	[2] 406, LVIII	Z	–	Polona [y6nutjll]
SDA	1840	W1840	W	J	Lwów	Jabłoński	[14] 1467 [4]	Z	Tylko ST (czasem w 2 tomach), sprzedawany z NT z 1839 r. (jako 3 tom)	Polona[yyoafaj4] Polona [yxzqe95d]
SDAN	1840	G1836	G	K	Lipsk	Tauchnitz	[4] 973 [1] [4] 316 [2] + 240	Z	Także osobno NT; w 1841 wyszyfy, jako uzupełnienie, apokryfy	Polona [y3sacsw4] Polona [y3eg4vyg] Polona [yydqg6p]
N	1840	G1832	G	K	Lipsk	Tauchnitz	[4] 546	G	–	WorldCat [y2ot7glz]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDAN	1843	W1840	W	J	Wrocław	b.d.	1249+406	Z	Wznowienie wydania Jabłońskiego z Lwowa z 1839 i 1840 r. Nie udało się odnaleźć tego wydania, być może to wariant tytułowy?	Estreicher, <i>Bibliografia</i> , s. 175
N	1843	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	–	Polona[y3xgusua]
N	1844	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	Wydanie wątpliwe	<i>Ptaszyk, Okoliczności</i> , s. 133
N	1844	W1844	W	J	Lipsk	Baumgaertner	458	Z	Podobne do NT Wujka z wydania Lipsk 1838 r., ale z przypisaniami i tekstem z 1599 r., niemniej opisywane jako wydanie II	Google [y36qnole]
N	1845	G1832	G	K	Lipsk	Tauchnitz	[3] 546	G	–	Polona [y5wxg85j]
N	1845	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	Wydanie wątpliwe	<i>Gustaw, Polskie</i> , s. 313
SDA	1846	W1839	W	J	Lipsk	Baumgaertner	[6] VIII, 1249 [1]	Z	Wydanie II	Polona [y53zgxud]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1846	G1838	G	K*	Lipsk	Tauchnitz	[4] 939 [1] [4] 306	G	-	Polona[y5ehzg5a]
N	1847	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	-	Polna[y4x8s6bs]
N	1848	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	Wydanie wątpliwe	Smereka, Zarys s. 75; Entholc-Narzyńska, Teksty, s. 144
N	1850	G1832	G	K	Lipsk	Tauchnitz	[4] 546	G	-	Polona[y6bf8db]
N	1851	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	-	Goolge [y57cfu97]
N	1852	G1852	G	K*	Warszawa	Towarzystwo Misjonarzy Angielskich	[4] 596	Z	-	Polona [y6gw7xd]
N	1852	W1852	W	Bd	Warszawa	Towarzystwo Misjonarzy Angielskich	506	b.d.	Wydanie wątpliwe – wydaje się, że to błędnie opisane powyższe wydanie BG a nie BW	Smereka, Zarys, s. 75; Entholc-Narzyńska, Teksty, s. 146
N	1853	G1853	G	K*	Londyn	Rypiński i sp.	[1] XXX, 779	Z	-	Goolge [yy4rpxza]
N	1854	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	-	Polona [yxbe5wdc]
N	1854	W1844	W	J	Lipsk	Baumgaertner	458	Z	Wydanie III	Polona [yygybg8w]

1		3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDAN	1854	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteińska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie I; należy zauważyć, że sam układ tekstu głównego jest odwzorowaniem G1810/G1738	Polona [y49ag3wb]
SN	1855	G1838	G	K*	Wrocław	Gras, Barth i Komp	939+306	G	Także osobno NT i Psalmy, podane źródło cyfrowe ma przemieszany NT ze ST	Polona[yy3tppp8]
N	1855	G1855	G	K*	Wrocław	Gras, Barth i Komp	434, 117	b.d.	Wydano osobno NT i Psalmy, ale być może w innej wersji niż całość Biblij z tego samego roku	WorldCat [y36xdtmw9]
N	1856	W1830	W	W	Lipsk	Tauchnitz	[4] 586	Z	–	Google [yymsr9nu]
N	1857	G1832	G	K	Lipsk	Tauchnitz	[4] 546	G	Także osobno NT i Psalmy	Polona [y3bo67q8]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1857	G1857	G	K	Berlin	Trowiecz i Syn	[4] 936 [4] 304	Z	Wydanie to przypomina wydania późniejsze, szczególnie jest to ważne w kontekście wzorca G1869 – nieznacznie różny jest jednak układ wierszy, jak i liczba słów na wiersz	Polona [y5tecrwu]
SDA	1858	W1839	W	J	Lipsk	Baumgaertner	[6] VIII, 1249 [1]	Z	Wydanie III	Allegro [y47rdo55]
N	1858	W1844	W	J	Lipsk	Baumgaertner	458	Z	Wydanie IV	Allegro [y6nq4p5s]
SN	1858	G1858	G	K*	Berlin	Trowiecz i Syn	[4] 892 [4] 290	G	Także osobno NT	Google [y49y6ooh]
N	1858	G1858b	G	K*	Berlin	Trowiecz i Syn (BiZTB)	422 (albo 421? – za Worldcat), 114	G	Także osobno Psalmy	Allegro [y4gld2sy]
N	1859	W1859	W	W	Berlin	Trowiecz i Syn	[4] 503	Z	–	Polona [yxppegwh2]
SDA	1860	W1839	W	J	Lipsk	Baumgaertner	[6] VIII, 1249 [1]	Z	Wydanie IV	Polona [y4abk73u]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDAN	1860	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteińska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie II	Allegro [y4nqflo4]
SN	1861	G1857	G	K*	Berlin	Trowieź i Syn	[4] 936 [4] 304	Z	2 tomy	Polona[yyen7azc] Polona [yygye7ht]
SDN	1861	W1861	W	J	Wilno	Zawadzki	XXVIII,542 + [2] 1065 + 686 + VIII, 844	Z	4 tomy, polsko- łacińska, tomy w latach: 1861- 1864; wydanie I	Polona [yxn2lj3h] Polona [y5ryb4hk], Polona [y2a63nmj], Polona [y5y9n5mm]
N	1862	G1862	G	K*	Berlin	Trowieź i Syn	413	G	–	WorldCat [y36v7cag]
N	1862	W1844	W	J	Lipsk	Baumgaertner	458	Z	Wydanie V	Allegro [y6mpzk9g]
N	1862	W1862	W	W	Berlin	Trowieź i Syn	[4] 448	Z	Prawdopodobnie traktowane jako całościowe wydanie Biblii (B. Enholic- Narzyńska, Teksty, 143)	Polona [y3njaxka]
SN	1863	G1863	G	K*	Berlin	Trowieź i Syn	[4] 908 [4] 295	Z	Także osobno NT	Polona [y2qyato]
SN	1864	G1864	G	K*	Berlin	Trowieź i Syn	[4] 813 [1] 266	G	–	Polona [y6578o3x]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1864	G1862	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	413	G	Prawdopodobnie wersja G1862	WorldCat [yxatzqzg]
SN	1865	G1863	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	[2] 908 [2] 295	Z	Podobne wydanie do G1863, przesunięty wiersz z dołu na wybranych stronach, także osobno NT	Allegro [y3gfz7yp]
N	1866	W1866	W	W	Berlin	Trowiec i Syn	422	Z	–	WorldCat [yypgpdqb]
N	1866	G1866	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	416	bd	–	WorldCat [y4buze9v]
N	1866	G1862	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn (BiZTB)	413, 113	G	Prawdopodobnie wersja G1862, także osobno Psalmy	Allegro [yxqj4w8s]
N	1866	W1866b	W	W	Wiedeń	Reicherd i sp. (Holzhausen)	[2] 428	Z	–	Allegro [yy7f58vz]
N	1867	G1867/ G1855	G	K*	Wiedeń	Reicherd i sp. (Holzhausen)	[2] 436, 117	Z	Także osobno NT i Psalmy, być może to wersja G1855	Google [y3dt3sqf]
N	1867	G1866	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	416, 111	Z	Prawdopodobnie G1866, także osobno NT i Psalmy	Polona [y4q5cwgm]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1867	G1867b	G	K*	Wiedeń	Reicherd i sp. (Holzhausen)	[4] 844 [4] 273 [1]	Z	Niekiedy podawany jako wzorzec dla G1869, jednak wersja G1867b ma 57 wierszy na stronę w ST, a G1869 ma 56 wierszy na stronę w ST	Polona [wtuq78z]
SN	1869	G1869	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[2] 850 [2] 273	Z	–	Polona [yxpp6yee] Polona [y3jvcyrr]
N	1871	W1866	W	W	Berlin	Trowicz i Syn	422	Z	Prawdopodobnie wersja W1866	Allegro [y4w3xl14]
S	1871	G1871	G	K*	Berlin	Reicherd i sp. (Holzhausen)	1384	Z	2 tomy, Biblia polsko-hebrajska	Polona[susfwpo] Polona [smwhk4r]
SDAN	1871	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteińska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie III (na stronie tytułowej) podano wydanie II)	Allegro [y5rp39uz]
N	1871	G1862	G	K*	Berlin	Trowicz i Syn	413, 113	G	wersja G1862, także osobno NT i Psalmi	Allegro [y2w8je3q]
N	1872	W1844	W	J	Lipsk	Baumgaertner	458	Z	Wydanie VI	Bibliopolskie [y6xo9y3a]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1872	G1862	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	[4] 413, 113	G	wersja G1862 (Worldcat), także osobno NT i Psalmy	Polona [y6tvv7wb]
N	1872	G1866	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	416	b.d.	Wersja G1866 (Worldcat), niemniej jest tu przesunięcie kilku wierszy względem każdej strony	WorldCat [y4buze9v]
N	1873	G1873/ G1858b	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	[4] 421, 114	G	Także osobno NT i Psalmy, prawdopodobnie to wersja G1858b	Polona [y52qfrff]
SN	1873	G1864	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	813, 266	G	–	Starodruki [y9rbnc3]
SDN	1873	W1873	W	J	Warszawa	Glucksberg	[4] XXXVI, 958 [5] + [4] 1076	Z	Ilustracje G. Dore (230 il.), także jako seria zeszytów, tomy w latach 1873-1874	Polona [yxoxyj36] Polona [y5egsmu2]
SN	1875	G1869	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[3] 850 [3] 273	Z	Także osobno NT	Polona [yxn4ubgy]
N	1875	W1875	W	W	Wiedeń	Reicherd i sp. (Holzhausen)	[4] 423	Z	–	Polona [yyo5rknh]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1876	G1876	G	RW*	Londyn	Trinitarian Bible Society	475	Z	Thumaczenie hr. K. Węgierskiego	UW [yxg3cg4z]
N	1877	G1877	G	K*	Wiedeń	Reicherd i sp. (Holzhausen)	[4] 446	Z	Wydanie wzorcowe różni się od niektórych kolejnych wydań numeracją stron; wydawane osobno NT i Psalmy	Polona [y37r7pqm]
N	1878	G1877	G	K*	Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	446,118	Z	Wersja G1877 (WorldCat), także osobno NT i Psalmy	Allegro [yyr6a5me]
N	1878	W1878	W	J	Wiedeń	Reicherd i sp. (Holzhausen)	[4] 428	Z	To nie jest wydanie W1866b, pomimo tej samej liczby stron	Polona [y46d88hf]
SDN	1878	W1873	W	J	Warszawa	Glucksberg	[7] XV-XXXVI, 958 [5] (tom I)	Z	Ilustracje G. Dore (230 il.), skan tylko 1 tomu, tomy w latach 1878-1879; wydanie II	Polona [y5p5gg4e]
SN	1879	G1869	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[4] 850 [4] 273 [1]	Z	-	Link[y3hgd3c]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1881	G1881	G	RW	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	456	Z	-	WorldCat [yxhwg8dv]
SN	1881	G1881b	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	[4] 825, 273	G	Mapki, wydanie wzorcowe różni się od wydań kolejnych inną numeracją stron ST; od strony 255 w NT występuje inny skład niż w kolejnych wydaniach	Polona [y4bygebu]
N	1882	G1881	G	RW	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	456	Z	-	WorldCat [yy8qw7ud]
N	1882	G1877	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[2] 450, 118	Z	Jest to wydanie zgodne z G1877, tylko numeracja stron zaczyna się od numeru 5, także osobno NT i Psalmy	Polona [y345p8eq]
N	1883	W1878	W	J	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[4] 428	Z	Prawdopodobnie jest to wydanie zgodne z W1878	Polona [y2kl7am3]
N	1883	G1877	G	K*	Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[2] 450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmy	Allegro [y2av4r74]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1885	W1861	W	J	Warszawa	Gebethner i Wolff	524, 1065, 688, 855	Z	4 tomy, polsko-lacińska, tomy w latach: 1885, 1886, 1886, 1887, wydanie II	Polona [y3se9els] Polona [y42i2w79] Polona [y49nzdzx]
SN	1887	G1887	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[4] 856 [4] 276	Z	–	Allegro [y6de7xhs]
SDAN	1888	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteńska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie IV	Polona [y2xfagd]
N	1888	W1888	W	J	Poznań	Księgarnia Katolicka	474	Z	Opracowanie Perlińskiego, wydanie bazyje na wydaniach Baumgaertnera; podano, że to wydanie VI (choć takie było w 1872 r.)	Polona [y3jesqp4]
SN	1889	G1887	G	K*	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 856 [4] 276	Z	–	Polona [y399hl3n]
SN	1889	G1869	G	K*	Berlin	Trowiecz i Syn	[4] 850 [4] 273	Z	Mapki	Allegro [y6ev5j82]
SN	1889	G1887	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	Kossowska, <i>Biblia</i> , s. 163

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1889	W1873	W	J	Warszawa	Glucksberg	846 [4]; 520 + 416 [4]	Z	Ilustracje G. Dore (230 il.), tomy w latach 1889-1890, jako wydanie II, układ tekstu inny niż w 1873/74 r., brak zdobień między kolumnami	Polona [ybpzgdsh] Polona [y4zhmamo]
N	1890	W1878	W	J	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[4] 428	Z	-	Polona [yyzfkdn]
N	1890	G1877	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[2] 450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmi	Allegro [yy3kwuyy]
SN	1890	G1869	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[3] 850 [2] 273	Z	Link tylko do ST, także osobno NT, choć istnieje możliwość, że jako całość został wydany ST z NT z innego roku	Polona [y63kgsx]
SDA	1891	W1891	W	J	Poznań	Księgarnia Katolicka	710	Z	Opracowanie Perlińskiego, które bazuje na wydaniach Baumgartnera; nie uwzględnia	Allegro [y6ztc299]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1891	G1887	G	K*	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	[4] 856 [4] 276	Z	-	WorldCat [y6qj46ow]
N	1892	W1892	W	J	Warszawa, Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	[4] 436	Z	Była także wersja wydana formalnie tylko w Wiedniu- Warszawie (Kantor)	Polona [y5g5ozkt]
N	1892	W1892c	W	J	Warszawa	Glucksberg	[4] 416 [3]	Z	Ilustracje G. Dore (78 il.)	Polona [y6nodagp]
N	1892	W1892b	W	J	Poznań	Biblioteka Kórnicka	VII [1] 509 + [4] 619	Z	Opracowanie Jaskulskiego, tomy w latach 1892-1893 (jako osobne tomiki wyszły Ewangelie oraz Dzieje Apostolskie)	Polona [yxmnn764] Polona [y4wt6jtu]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1893	G1869	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	[3] 850 [2] 273	Z	Link tylko do NT, być może jako całość został wydany ST z 1890 r. i NT z 1893 r.	Polona [y6gqhqq]
SDN	1893	W1893	W	J	Warszawa	Wędrawiec	[4] XII, 1732 szp. [1] + 818 szp. [2] XLVI	Z	Opracowanie Kossowskiego; także jako seria zeszytów; tomy w latach: 1893(4), 1895(6); wydanie I	Polona [y6826fng] Polona [y3xmh4m]
N	1894	G1881	G	RW	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	456	Z	–	Polona [yxoggm]
SDAN	1894	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteńska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie V	WorldCat [yxfycm4y]
N	1894	W1892	W	J	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	436	Z	–	Allegro [y5wgnxva]
N	1895	W1895	W	b.d.	Kolonia	b.d.	b.d.	b.d.	Wydanie wątpliwe	<i>Smereka, Zarys, s. 84</i>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1895	G1877	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmi	Polona [y4zdvrmjaj]
SN	1895	G1881b	G	K*	Berlin	Trowicz i Syn	[4] 829 [1] 273	G	–	Allegro [y3y7svtiz]
N	1896	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmi	WorldCa [y6yjekru]
SN	1896	G1887	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	[4] 856 [4] 276	Z	–	Allegro [y3rb2go2]
N	1896	W1878	W	J	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	[4] 428	Z	–	Polona [y5i9em2c]
SDN	1896	W1861	W	J	Wilno	Zawadzki	XXIV, 542 + 1065 + 686 + 844	Z	4 tomy, polsko-lacińska, tomy I-III w 1896 r., tom IV w 1898 r.; wydanie III	Polona [yywep3jn] Polona [yyk4uaqq] Polona [y4qvxmw2] Ultramontes [y3eb4eng]
N	1896	W1896	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 352	Z	–	WorldCat [yxrmer9k]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1896	W1873	W	J	Warszawa	Arct	XXVIII, 846 (t. I)	Z	<p>Ilustracje G. Dore (230 il.), Arctia nie miał mieć podanej daty wydania (są jednak dostępne tomy z datą 1896 r., pojawia się także suggestia 1899 r. – za WorldCat), tom II oznaczony jako wydany w 1900 r.; całe wydanie oznaczone jako II, układ tekstu inny niż w 1873/1874 r., brak zdobień między kolumnami – podobny do wydania z 1889 r.</p>	WorldCat [y46sndte]
N	1897	W1896	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 352	Z	–	Allegro [y53zelpv]
N	1897	G1881	G	RW	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	456, 127	Z	Także osobno NT i Psalmy, mapki	Tezeusz [y4f5dtb8]
SDAN	1897	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteinska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie VI	WorldCat [y4dZewnt]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1897	G1869	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	[4] 850 [1] 273	Z	Edycja ST bez zachowanej daty, także osobno NT	Polona [y3l6yffo] Polona [sapevy9]
SN	1897	G1881b	G	K*	Berlin	Trowicz i Syn	[4] 829 [1] 273	G	–	CDS [yycxxhn]
SN	1898	G1869	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	[4] 850 [1] 273	Z	Także osobno NT	Google [yxmv3jax]
S	1898	G1887	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB (Holzhausen)	856	Z	–	Polona [yyn2rvgg]
N	1898	G1881	G	RW	Warszawa, Wiedeń	Kantor (Holzhausen)	456, 127	Z	Także osobno NT i Psalmy, mapki	WorldCat [y3jo2z8b]
N	1898	G1898	G	K*	Berlin	Bracia Unger	465 [1] 123 [1]	G	Także osobno NT i Psalmy	Polona [yyromwzp]
N	1898	W1896	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 352, 92	Z	Także osobno NT i Psalmy, mapki	Allegro [yy7ofis]
SN	1898	W1898	W	J	Lipsk	Drugulin	18] 862,286 [4]	Z	Mapki	Polona [y2yg29qt]
SDAN	1899	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteinska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie VII	Polona [y5zhojf]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>b.d.</i>	1899	W1899	W	<i>b.d.</i>	Toledo, Ohio	Paryski	<i>b.d.</i>	Z	Nie wiadomo, czy wydanie z tą datą faktycznie istniało – może chodzi tu o wydania zeszytowe wydawnictwa Paryski sprzed 1919 r. (dostępne w Polona)?	Polona [yxd8rvak]
SN	1899	W1898	W	J	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB	862, 286	Z	Mapki, bez wzmianki o drukarzu	Polona [yyo3tbc5]
SN	1899	W1898	W	J	Lipsk	Drugulin	[8] 862, 286 [4]	Z	Mapki	Polona [y39wrpxl]
SN	1899	G1869	G	K*	Wiedeń	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273	Z	–	Allegro [yyevltyk]
N	1900	W1900	W	S	Warszawa	Wende i sp.	878	Z	Korekta tłumaczenia Wujka przez Szlagowskiego	WorldCat [yyj5fs5c]
SN	1900	G1881b	G	K*	Berlin	Trowiecz i Syn	[4] 829 [1] 273	G	Mapki, także osobno NT	Polona [yynqt8q4]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1900	G1900	G	K*	Filadelfia	The Judson Press	481	b.d.	Data podana w przybliżeniu, takie samo wydanie znajduje się w BN pod datą ok. 1948-1951 – być może jest to właśnie to wydanie	WorldCat [yyqbxxfw]
N	1900	G1881	G	RW	Nowy Jork-Londyn	Trinitarian Bible Society	456, 127	Z	Data była podana tylko w przybliżeniu	WorldCat [y2fgrgzd]
N	1903	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalm	Hathi [y5qdr3nk]
N	1903	G1877	G	K*	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalm	Aukro [wkzkzfk]
N	1904	G1895	G	K*	Berlin	Trowieź i Syn	273	G	Wykorzystany w wydaniu całościowym z 1910 r.	Allegro [y5gfmwbg]
SDAN	1907	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteńska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie VIII	Polona [y4jqwpgf]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1907	W1861	W	J	Wilno	Zawadzki	XXIV, 542 + 1065 + 686 + 844	Z	4 tomy, polsko- łacińska; wydanie IV	Polona [y53kcg2r] Polona [yxukqfjp] Polona [y2aov4xe] Polona [y52wjqdk]
N	1908	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450	b.d.	–	WorldCat [y3keeven]
N	1908	W1892	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	436	Z	Także osobno NT i Psalm, być może to wersja W1892	Allegro [y2h8qdpq]
N	1908	G1881	G	RW	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	456, 127	Z	Osobno NT i Psalm	Archive [y4q9s8y9]
N	1908	G1877	G	K*	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	–	WorldCat [y3oknmn2]
SDN	1909	W1893	W	J	Warszawa	Wędrowiec	[4] XII, 1732 szp. [1] + 818 szp. [2] XLVI	Z	Opracowanie Kossowskiego, 3 tomy, wydanie II	Smereka, <i>Zarys</i> , s. 81
SN	1910	G1881b	G	K*	Berlin	Trowiec i Syn	829 [1] 273	G	NT z 1904 r.	Allegro [y5gfmwbg]
N	1911	G1877	G	K*	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	–	Allegro [y3ncun2:]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1911	W1873	W	J	Toledo, Ohio	Paryski	2232 łamy [4], 230 k. tab.	Z	Ilustracje G. Dore (230 il.), układ tekstu inny niż w 1873/1874 r., brak zdobień między kolumnami	Allegro [y2fs8u7r]
N	1912	W1896	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 352, 92	Z	Także osobno NT i Psalmi, mapki	Allegro [y39owqf8]
N	1912	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450, 118	Z	–	Google [y2pg4fg7]
N	1912	G1881	G	RW	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	456, 127	Z	–	Allegro [y6qztewo]
N	1913	W1913	W	S	Warszawa	Wende i sp.	1192	Z	Korekta tłumaczenia Wujka przez Szlągowskiego, mapka	WorldCat [y3fgh58]
N	1913	G1877	G	K*	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	–	WorldCat [y6ko4k74]
SDAN	1913	G1854	G	K	Halle	Biblijna Instytucja Kansteńska	[2] XIV [2] 968, 240, 309 [3]	G	Wydanie IX	Olx [y55lxq4o]
SN	1913	G1869	G	K*	Berlin	Trowicz i Syn	[4] 850 [4] 273	Z	Mapki	WorldCat [y3k9n3tu]
SN	1914	G1887	G	K*	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 856 [4] 276	Z	–	Allegro [y2kz7ctt]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1914	G1898	G	K*	Berlin	Bracia Unger	465 [1] 123 [1]	G	Także osobno NT i Psalmy	WorldCat [yy8x3gdc]
N	1914	W1896	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	[1] 352, 92	Z	Także osobno NT i Psalmy	Polona [y5lh452v]
S	1916	G1869	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	[4] 850	Z	Data wydania niepewna	Polona [u98qes3]
N	1916	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450	Z	–	WorldCat [y2sd9]jp]
N	1916	G1877	G	K*	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	–	WorldCat [y2c5yy3t]
N	1918	G1877	G	K*	Wiedeń i Berlin	Brytyjskie i zagraniczne TB (Trowicz i Syn)	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmy	Polona [y4usrdon]
N	1918	G1869	G	K*	Filadelfia	The Judson Press	273	Z	Prawdopodobnie wyszedł tylko NT, niemniej sprzedawane także w całości z ST (data wydania 1942 i 1943 r.)	Polona [yyu33tns]
N	1918	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmy	Allegro [y4yqw75]
SN	1918	G1869	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	[4] 850 [4] 273	Z	–	WorldCat [yyrllmm3]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1918	G1887	G	K*	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 856 [4] 276	Z	-	Polona [y4ysb69q]
SN	1919	G1869	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	850, 273	Z	Data wydania ma tylko ST, NT bez daty	Allegro [y5wbsf6k]
N	1919	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450	Z	-	Polona [y48ae4a3]
SN	1920	G1869	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273	Z	Także osobno NT	Polona [y597qnx] Polona [y6sfhzy]
SN	1920	G1887	G	K*	Lipsk	Poschel i Trepte	[4] 856 [4] 276	Z	-	Allegro [y4k4q9mw]
SN	1920	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273	Z	-	Allegro [y48hv4ps]
SN	1921	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	-	Allegro [y63a97vj]
N	1921	G1881	G	RW	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[2] 456	Z	Także osobno NT i Psalmy	Polona [y3lb8qgx]
N	1921	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450	Z	-	WorldCat [y69258cb]
N	1921	M1921	M	M	Plock	Drukarnia Biskupa Maryawitów	[4] 966	Z	-	Polona [y3atfvbtv]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1922	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	Allegro [y5fdcw26]
N	1923	W1923	W	S	Kraków	Klezuici	1072	Z	Korekta tłumaczenia Wujka przez Szlagowskiego, mapka	WorldCat [y4znnzbk]
SDA	1923	M1923	M	M	Plock	Drukarnia Biskupa Maryawitów	544 + 512	Z	Tomy w latach: 1923 i 1925	Polona [yyyyqnpoh] Polona [y6pc65m9]
SN	1923	W1898	W	J	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	862,286	Z	Mapki	Polona [y47urb8u]
SN	1923	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	Allegro [yxs7hlpj]
N	1923	W1896	W	J	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 352	Z	–	WorldCat [y2eeykek]
N	1923	G1877	G	K*	Nowy Jork	American Bible Society	450	Z	–	Allegro [y4e9czp3]
N	1924	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmi	Polona [y4b9mzab]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1924	G1924	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	984	Z	Tzw. „mały format”	Allegro [y6rsomz0]
SN	1924	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	WorldCat [y5mk48bf]
N	1925	M1925	M	M	Płock	Drukarnia Biskupa Maryawitów	IX, 323, IV	Z	–	Polona [y2q6hpnz]
N	1925	W1896	W	J	Lipsk	Poschel i Trepte	[1] 352, 92	Z	Także osobno NT i Psalmy, być może była tu pomyłka w dacie (i jest to wydanie z 1914 r.)	Tezeusz [y2d29fn]
N	1926	G1881	G	RW	Londyn	Trinitarian Bible Society	[2] 456	Z	–	WorldCat [y6pyfpy]
N	1926	G1881	G	RW	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[2] 456	Z	Także osobno NT i Psalmy	WorldCat [y2l8ddd]
N	1926	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450,118	Z	Także osobno NT i Psalmy	WorldCat [y688vs22]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SDN	1926	W1926	W	J2	Poznań	Św. Wojciech	XIII [3] 656 [1] + VIII, 517 + VIII, 690 + VIII, 765 + XII, 666	Z	Tzw. I Biblia Poznańska, tomy w latach:1926, 1927, 1928, 1929, 1932; mapki, bez Listów Apostolskich i Apokalipsy	WorldCat [yjrgv6tl]
SN	1927	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	WorldCat [y4pazam]
N	1927	G1927	G	RW	Łódź- Londyn	Towarzystwo Kompas	447	Z	Wydawnictwo w roku 1920 wydało pozycję „Biblia kieszonkowa dla żołnierza – nie wiadomo jednak czy nie była to jedynie forma opowieści biblijnych	Polona [y3ng3n7a]
N	1928	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmi	Polona [y6pqx2m4]
N	1928	W1928	W	S	Kraków	Klezuici	1096	Z	Korekta tłumaczenia Wujka przez Szlagowskiego	Ultramontes [yxhaf2lk]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1928	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	WorldCat [yxkgm9b7]
SN	1928	W1898	W	J	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	862,286	Z	Mapki	Polona [y3h6wnlf]
SN	1928	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273	Z	-	WorldCat [y4svj8p2]
SN	1930	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273	Z	-	WorldCat [y352tj8]
SN	1930	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki	Allegro [y2s3waaw]
N	1930	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	-	Worldcat [yyfo5g3l]
SN	1931	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273	Z	-	Allegro [y5kf5n89]
SN	1931	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	-	WorldCat [y568z9x7]
SN	1933	G1924	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 984 ([4] 745 [2] od 749 do 984)	Z	Tzw. „mały format”	Polona [y4k2l5mb]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1933	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	-	Allegro [y2nq37u]
SN	1934	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	-	Allegro [yxxsx9wg]
N	1934	G1881	G	RW	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	456	Z	-	Polona [y6ovaeeg]
N	1935	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmi	Polona [y4d9v33m]
SN	1935	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273 [1]	Z	Także osobno NT	Allegro [yyrocppy]
SDN	1935	W1935	W	J3	Kraków	Klezuici	1121, 286 [3]	Z	Tzw. Biblia Krakowska, korekta tłumaczenia Wujka	WorldCat [y42kjjz3]
N	1936	W1936	W	J4	Kraków	Apostolstwo Modlitwy	14 758	Z	Mapka	Polona [ybypyxxf]
SN	1937	G1887	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 856 [4] 276	Z	Mapki, była wersja z paginatorami	Allegro [y6g999u6]
N	1937	G1937	G	RW	Warszawa	Gotze	607, 148	Z	Wprowadzono pewne zmiany w tzw. rewizji warszawskiej	Allegro [y6ctss2c]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
N	1938	W1936	W	J4	Kraków	Apostolstwo Modlitwy	[4] 758	Z	-	Sbc[yxm5lqdu]
SN	1938	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273 [1]	Z	-	Allegro [y56n2lb9]
N	1938	G1877	G	K*	Warszawa	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmy	Polona [y6e8o175]
N	1938	G1881	G	RW	Londyn	Trinitarian Bible Society	[4] 456	Z	Wydanie określone jako „przed 1938”	Polona[y44brtxa]
SN	1941	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273 [1]	Z	-	Worldcat [y4svhej4]
N	1941	W1936	W	J4	Londyn	Mildner & Sons	[4] 758	Z	-	Polona [y2h9ngoc]
N	1942	G1877	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmy	Polona [yxtzy32x]
S	1942	G1869	G	K*	Filadelfia	The Judson Press	[4] 850 [4] 273	Z	Wydanie zawiera ST i NT, NT ma datę 1918 r.	Allegro [2sxv4esh]
N	1943	G1877	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	450, 118	Z	Także osobno NT i Psalmy	Polona [y34juzzp]
S	1943	G1869	G	K*	Filadelfia	The Judson Press	[4] 850 [4] 273	Z	Wydanie zawiera ST i NT, NT ma datę 1918 r.	Polona [yxs82ff]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SN	1944	G1869	G	K*	Genewa	Societe Bibliques Reunies	[4] 850 [4] 273 [1]	Z	Także osobno NT	Polona [yyvnyw3q]
N	1944	G1877	G	K*	Londyn	Rada Zjednoczonych TB (Sztokholm)	450	Z	–	Allegro [yy5ffex3]
N	1944	W1936	W	J4	Londyn	Mildner & Sons	[4] 758	Z	–	Le-Livre [wrc9koq]
SN	1945	G1869	G	K*	Londyn	Brytyjskie i zagraniczne TB	[4] 850 [4] 273 [1]	Z	–	Polona [y4gslef]
SDN	1945	W1935	W	J3	Londyn	Mildner & Sons	T.II.470.786, T.III. 787.1006, T I.1121, NT 758	Z	3 tomy ST [1948 (t. 1), 1946 (t. 2), 1945 (t. 3)], NT w innym formacie (1941 lub 1946) – kopia wydania z 1935 oraz 1936 r., wydanie prawdopodobnie nieukończone (brak części ksiąg historycznych i proroków)	Polona [y4jncanq] Polona [y5xormmm]
N	1945	G1877	G	K*	Nowy Jork- Londyn	Rada Zjednoczonych TB (Sztokholm)	450	Z	–	Polona [yxdomu3p]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie źródeł podanych w kolumnie „Źródło”.

Statystyki wydań Biblii w języku polskim w latach 1801-1945

W tej części artykułu przedstawiono informacje statystyczne dotyczące wydań Biblii w języku polskim w latach 1801-1945. W celu łatwiejszego prześledzenia danych odpowiednie informacje przedstawiono w kolejnych tabelach.

W pierwszej z tabel prezentowanych w tym podpunkcie (tabela nr 2) zaprezentowano liczbę edycji Biblii w podziale na dwa okresy (XIX wiek i XX wiek do 1945 r. włącznie) oraz rodzaj tłumaczenia. W tabeli w przypadku NT pojawia się liczba w nawiasie – oznacza ona liczbę publikacji wątpliwych (wśród wcześniej wskazanych). W przypadku całości Biblii pojawiają się 2 liczby w nawiasie – pierwsza oznacza liczbę druków wątpliwych, natomiast druga wskazuje te, które zawierały jedynie księgi ST (ewentualnie z apokryfami).

Tabela 2. Liczebność wydań Biblii Starego i Nowego Testamentu w latach 1801-1945

Lata	NTG	NTW	NTM	Cała BG	Cała BW	Cała BM	Łącznie wydań BG	Łącznie wydań BW	Łącznie wydań BM	Łącznie	Wydań wątpliwych
1801-1900	39 (.2)	46 (.7)	–	42 (.0,2)	22* (.1,6)	–	81	68	–	149	.10
1901-1945	36	12	2**	34 (.0,2)	8	1 (.0,1)	70	20	3	93	.0
Łącznie	75 (.2)	58 (.7)	2	76	30 (.1)	1	151	88	3	242	.10

Wykaz skrótów: NTG – Nowy Testament Gdański; NTW – Nowy Testament Wujka; NTM – Nowy Testament Mariawicki; BG – Biblia Gdańska; BW – Biblia Wujka; BM – Biblia Mariawicka

* Uwzględniono wariant tytułowy wydania z 1771 r. ponownie wydany w 1806 r.

** Jedno z wydań NT Mariawickiego miało ukazać się także w 1928 r. (za https://pl.wikipedia.org/wiki/Biblia_Marii_Micha%C5%82a_Kowalskiego oraz <http://www.mariawita.waw.pl/biblioteka.php>), nie uwzględniono go jednak w tabeli ze względu na brak wiarygodnego źródła tej informacji.

Źródło: opracowanie własne.

Jak można stwierdzić na podstawie danych zawartych w tabeli nr 2, w rozważanym okresie pojawiło się zdecydowanie więcej wydań Biblii Gdańskiej (ewentualnie tylko NT lub NT i Psalmów, bez rozróżnienia, czy chodzi o wersje przed rewizjami tekstu, czy po). Bez wątplenia za taki stan rzeczy odpowiada regularne wznawianie Biblii przez Towarzystwa Biblijne, które korzystały zazwyczaj z rozważanego tłumaczenia. Warto zwrócić uwagę na to, że o ile liczba edycji całości Biblii Gdańskiej jest podobna do liczby publikacji samego NT, o tyle zdecydowanie więcej było wydań NT Wujka niż całości Biblii Wujka. Zapewne wiąże się to z faktem, że Kościół katolicki nie zezwalał, przynajmniej do XX wieku, na korzystanie z Biblii (i to nawet w tłumaczeniach katolickich), jeśli edycja nie miała oficjalnej aprobaty władz kościelnych²¹. Co więcej, Biblia Wujka drukowana przez Towarzystwa Biblijne nie posiadała zazwyczaj ksiąg deuterokanonicznych ST (choć sama część druków Biblii Gdańskich je zawierała – czego najlepszym przykładem są wielokrotnie wznawiane publikacje wychodzące w Halle – niemniej księgi te były traktowane jako apokryfy). W efekcie końcowym katolicy, jeśli już sięgali po wersje nieautoryzowane, to bardziej skłonni byli nabywać wyłącznie NT.

W kolejnej tabeli (tabela nr 3) przedstawiono wydania Biblii w podziale na miejsce opublikowania. Niestety, tworząc odpowiednie zestawienie, napotkano na poważny problem – czasami miejsce druku nie zgadzało się z miejscem wskazywanym na np. karcie tytułowej. Najlepszymi tego przykładami są zwłaszcza Biblie Gdańskie drukowane często u Holzhausena w Wiedniu, ale które na stronie tytułowej posiadały informacje o wydaniu np. w „Warszawie u Kantora”²². „Drukarnia” Kantora była w rzeczywistości tylko miejscem składu – czyniono tak m.in. dlatego, że klienci chętniej sięgali po książki, które wyglądały na „rodzime”. W związku z powyższym faktyczna identyfikacja miejsca ukazywania się niektórych edycji bywa dość kłopotliwa. Nie ułatwia tego również fakt, że niektóre wydania miały podawane podwójne miejsce publikacji (np. wprost – „Wiedeń i Berlin”) albo wychodziły one formalnie zupełnie osobno w dwóch różnych miejscach – jedno ze zmianą strony tytułowej (np. NT Wujka z 1892 r. jednocześnie ukazał się w Wiedniu i Warszawie – w takim przypadku wydanie „podwójne” było traktowane jako jedno).

²¹ Rozważania te nie stanowią tematu artykułu, niemniej szerszy opis tego problemu można znaleźć chociażby w R. Pietkiewicz, *Czy Kościół katolicki zabraniał czytania Biblii?*, w: *Będziecie moimi świadkami. Księga pamiątkowa dla Księdza Józefa Kozyry, Profesora Uniwersytetu Śląskiego*, w 65. rocznicę urodzin, *Ad Multos Annos 18*, red. M. Basiuk, A. Malina, Warszawa 2012, s. 289-311.

²² W literaturze można spotkać całe podrozdziały dotyczące tego problemu, np. podrozdział *Warszawa i nie-Warszawa*, w: Kossowska, *Biblia*, s. 162-167.

Tabela 3. Liczebność wydań Biblii Starego i Nowego Testamentu w latach 1801-1945 w podziale na miejsce wydania

Miejsce	NTG*	Cala BG*	NTW*	Cala BW*	NTG**	Cala BG**	NTW**	Cala BW**	NTM**	Cala BM**	Łącznie wydań BG	Łącznie wydań BW	Łącznie wydań BM	Łącznie
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Berlin	12	14	4	-	2	2	-	-	-	-	30	4	0	34
Filadelfia	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-	4	0	0	4
Genewa	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	0	0	1
Halle	-	7	-	-	-	2	-	-	-	-	9	0	0	9
Kolonia	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	0	1	0	1
Kraków	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	0	5	0	5
Królewiec	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0	0	1
Lipsk	6	3	23	6	-	3	4	-	-	-	12	33	0	45
Londyn	2	-	-	-	5	8	2	1	-	-	15	3	0	18
Lwów	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	0	2	0	2
Łódź (Łódź- Londyn)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	0	0	1
Moskwa	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	0	3	0	3
Nowy Jork (Nowy Jork- Londyn)	2	-	-	-	9	3	-	-	-	-	14	0	0	14
Peters-burg	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	0	1	0	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Płock	-	-	-	-	-	-	-	-	2***	1	0	0	3	3
Poznań	-	1	3	1	-	-	-	1	-	-	1	5	0	6
Toledo, Ohio				1				1			0	2	0	2
Warszawa (Warszawa, Wiedeń)	8	7	6	7	11	13	2	3	-	-	39	18	0	57
Wiedeń (Wiedeń i Berlin)	7	7	5	1	7	-	-	-	-	-	21	6	0	27
Wilno	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	0	3	0	3
Wrocław	1	2	-	2****	-	-	-	-	-	-	3	2	0	5
Łącznie	39	42	46	22	36	34	12	8	2	1	151	88	3	242

Wykaz skrótów: NTG – Nowy Testament Gdański; BG – Biblia Gdańska; NTW – Nowy Testament Wujka; BW – Biblia Wujka; NTM – Nowy Testament Mariawicki; BM – Biblia Mariawicka

* Wydania w latach 1801-1900.

** Wydanie w latach 1901-1945.

*** Jedno z wydań NT Mariawickiego miało ukazać się także w 1928 r. (za https://pl.wikipedia.org/wiki/Biblia_Marii_Micha%C5%82a_Kowalskiego oraz <http://www.mariawita.waw.pl/biblioteka.php>), nie uwzględniono go jednak w tabeli ze względu na brak wiarygodnego źródła tej informacji.

**** Uwzględniono wariant tytułowy wydania z 1771 r. ponownie wydany w 1806 r.

Źródło: opracowanie własne.

Analizując tabelę nr 3, można zauważyć, że najczęściej publikowano Biblię w Warszawie²³. Poza Warszawą (i Wiedniem) wielokrotnie wskazywano Lipsk oraz Berlin. Do unikalnych miejsc formalnego wydania można zaliczyć natomiast: Łódź, Petersburg, Genewę oraz Królewiec²⁴. Analizując miejsce druku konkretnych wersji tłumaczeń, to w przypadku Biblii Gdańskiej (tak całości, jak i wyłącznie NT lub NT z Psalmami) ponownie prym wiedzie Warszawa (i Wiedeń), na drugim miejscu znajduje się Berlin. W przypadku Biblii Wujka (także przy uwzględnieniu całości Biblii, jak i tylko NT lub NT i Psalmów) najpopularniejszym miejscem wydań był Lipsk, a następnie Warszawa (ponownie z uwzględnieniem Wiednia). W przypadku Biblii Mariawickiej jedynym miejscem publikacji był Płock.

Wydania unikalne i wzorcowe

Ostatnią prezentowaną w artykule tabelą jest zestawienie będące modyfikacją tabeli nr 2. Jej formalne założenia są podobne (w nawiasach podawano edycje wątpliwe), ale uwzględniono jedynie wydania będące unikalnymi lub wzorcowymi. To właśnie w poniższej tabeli w większym stopniu zobrazowano faktyczny trud tworzenia nowych edycji, a nie dokonywania przedruków.

---

²³ Niemniej należy tu pamiętać o wspomnianej w poprzednim akapicie kwestii składnicy Kantora podawanej jako miejsce wydania.

²⁴ Na liście widnieją także Kolonia – jako wydanie z 1895 r. – niemniej jest ono wątpliwe, o czym wspomniano przy okazji tabeli nr 1.

Tabela 4. Liczebność unikalnych lub wzorcowych wydań Biblii w latach 1801-1945

Lata	NTG	NTW	NTM	Cała BG	Cała BW	Cała BM	Łącznie wydań BG	Łącznie wydań BW	Łącznie wydań BM	Łącznie	Wydań wątpliwych
1801-1900	15 (.1)	20 (.1)	-	14	10 (.1)	-	29	30	-	58	.3
1901-1945	2	4	2	1	2	1	3	6	3	12	-
Łącznie	17	24	2	15	12	1	32	36	3	71	.3

Wykaz skrótów: NTG – Nowy Testament Gdański; NTW – Nowy Testament Wujka; NTM – Nowy Testament Mariawicki; BG – Biblia Gdańska; BW – Biblia Wujka; BM – Biblia Mariawicka;

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli nr 4 pokazano, że oryginalnych wydań Biblii (lub NT, ewentualnie NT z Psalmami) było zdecydowanie mniej niż wszystkich publikacji Biblii w analizowanym okresie. Kolejne informacje w niej zawarte są równie odmienne od tych dostrzeganych w tabeli nr 2. Po pierwsze, liczba „oryginalnych” edycji – tak Biblii Gdańskiej, jak i Biblii Wujka – jest zaskakująco podobna (nawet można zaobserwować lekką przewagę druków „wujkowych”). Tak więc, choć wydawać by się mogło, że tłumaczenie „gdańskie” charakteryzowało się o wiele większą częstotliwością wydawniczą, to sama różnorodność publikacji i ich dopracowanie generalnie nie zostawia tłumaczenia „wujkowego” w tyle (oczywiście pamiętając, że często Biblie Wujka nie były wydawane z aprobatą Kościoła katolickiego). Drugim faktem jest to, że przez blisko połowę (pierwszą połowę) XX wieku kolejne Biblie (tak wersja „wujkowa”, jak i „gdańska”) były najczęściej jedynie dodrukiem, czy tylko lekką modyfikacją już istniejących edycji. W przypadku Biblii Gdańskiej jako nowy – pod względem składu – pojawił się tzw. mały format (wydanie z 1924 r. i dalsze). W przypadku Biblii Wujka nowością była tzw. I Biblia Poznańska (wydawana w latach 1926-1932 – niedokończona) i Biblia Krakowska Jezuitów (wydanie z 1935 r.) (dotyczy wydań całościowych).

Kontynuując wątek wydań wzorcowych, istotne wydaje się wskazanie, które z publikacji były najczęściej wznawianymi.

W przypadku Biblii Gdańskiej na miano najpopularniejszego wzorca całej Biblii zasługuje druk z 1869 r. (aż 24 wznowienia²⁵), który oficjalnie ukazał się w Warszawie (fizycznie pojawił się w Wiedniu u Holzhausena, składa się na niego 850 stron ST i 273 strony NT, brak w nim ksiąg deuterokanonicznych, jak i apokryfów)²⁶. Wydanie to stało się podstawą dla zagranicznych edycji Biblii po I wojnie światowej²⁷. Nie wiele mniej popularna była publikacja z 1887 r. (18 wznowień²⁸), która po raz pierwszy także oficjalnie ukazała się w Warszawie, ale ponownie była drukowana w Wiedniu u Holzhausena (składa się na nią 856 stron ST i 276 strony NT – również brak w niej ksiąg deuterokanonicznych, jak i apokryfów). Wydanie to stało się podstawą dla druku Biblii po I wojnie światowej na terenie Polski. Sporą liczbą wydań (8 wznowień) poszczycić się może edycja z 1854 r. z Halle (składa się z 968 stron ST, 240 stron Apokryfów oraz 309 stron NT). Druk ten był ostatnim popularnym wydaniem w języku pol-

²⁵ Nie wszystkie wznowienia były całościowe, tzn. zawierały tak ST, jak i NT.

²⁶ W literaturze (np. Kossowska, *Biblia*, s. 163-164) podaje się, że tym wzorcem jest wydanie wiedeńskie Reicherda i sp. (druk Holzhausena) z 1867 r. Sam układ tekstu wygląda praktycznie identycznie, ale wersja z 1867 r. ma 57 wierszy na stronę w ST, podczas gdy kolejne wydania (od 1869 r.) miały tych wierszy 56. Różnica ta spowodowała, że wydanie z 1867 r. ma 844 strony ST, a kolejne tych stron mają już 850. Należy dodać, że różnic nie zauważono w NT. Warto nadmienić, że już wydanie berlińskie z 1857 r. (druk Trowicza i Syna) ma podobny skład, jednak liczba wierszy wynosi tu już tylko 55 na stronę (różna jest także liczba zawartych znaków w wierszu).

²⁷ Należy podkreślić, że kolejne wznowienia – tak w tym przypadku, jak i we wszystkich pozostałych rozważanych w tym podpunkcie – niekoniecznie były wydawane w tym samym miejscu i przez tego samego wydawcę.

²⁸ Także w tym przypadku nie wszystkie wydania były całościowe.

skim, które zawierało poszerzony materiał²⁹. W przypadku NT Biblia Gdańska także doczekała się wzorców. Za główny można przyjąć publikację z 1877 r., kolejny już raz ukazującą się formalnie w Warszawie [a faktycznie drukowaną u Holzhausena, posiadającą 446 stron NT (później zmieniono numerację i ostatnia strona ma numer 450) i ewentualnie 118 stron Psalmów]. Wydanie to do 1945 r. włącznie doczekało się 32 wydruków. Ponad 10 edycji (dokładnie 13) posiada tzw. rewizja warszawska z 1881 r. (składa się na nią 456 stron NT i ewentualnie 127 stron Psalmów), która także ukazała się formalnie w Warszawie (faktycznie ponownie u Holzhausena).

Wzorców doczekała się oczywiście także Biblia Wujka. W przypadku całościowej publikacji Biblii tylko jedną z edycji wznawiano przynajmniej 4 razy (formalnie tylko 4³⁰) – był to druk lipski Drugulina z 1898 r. (składa się z 862 stron ST oraz 286 stron NT, nie zawiera ksiąg deuterokanonicznych oraz apokryfów). Co ciekawe, było to pierwsze wydanie Biblii Wujka sygnowane oficjalnie przez stowarzyszenie niekatolickie bez jakiegokolwiek próby współpracy z Kościołem katolickim³¹. Zarejestrowano po cztery edycje dla: Biblii Bobrowicza i Baumgaertnera z 1838-1839 r. drukowanej w Lipsku³² (oddzielnie 6 razy wychodził NT, stron – generalnie – 458 i 4 razy ST, stron 1249); edycji dwujęzycznej polsko-łacińskiej, która ukazała się początkowo w Wilnie u Zawadzkiego na przestrzeni lat 1861-1864 (4 tomy); bogato ilustrowanego grafikami G. Dore, luksusowego, warszawskiego druku Glucksberga z lat 1873-1874³³. Być może na znacząco mniejszą liczbę wznowień całości

²⁹ W czasach obecnych np. III Księgę Machabejską zamieszczono w Biblii Ekumenicznej. Oczywiście np. księgi apokryficzne zawierają różnego rodzaju reprintsy czy faksymilia obecnie wydawanych starych edycji.

³⁰ W rzeczywistości wydań było więcej, Autor miał okazję widzieć wydanie, które było zgodne ze wzorcem, ale nie pod względem strony tytułowej (inny krój czcionki) – niestety na stronie tytułowej nie zachowało się ani miejsce, ani data wydania.

³¹ Co prawda Biblia Wujka była drukowana już wcześniej bez pozwoleń władz kościelnych, ale za każdym razem zachowywano pozory współpracy z Kościołem katolickim (choćby Biblia wydana w Warszawie w 1821 r. czy w Moskwie w 1822 r.). W literaturze można też odnaleźć wzmianki (za: Enholc-Narzyńska, *Teksty*, s. 143) o wydruku całości Biblii Wujka przez Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne już w 1862 r. (druk berliński Trowicza i Syna), ale w tym przypadku raczej chodziło jedynie o NT.

³² Wydania te są kłopotliwe w klasyfikowaniu – z wydań ST i NT często tworzone całości. I wydanie NT z 1838 r. było niezgodne z późniejszymi (tłumaczenie było zgodne z tekstem Wujka z 1594 r., a nie tekstem z 1599 r.) i miało 410 stron. Co więcej, pojawiły się jeszcze przedruki poznańskie według wzorca z Lipska ale w innym układzie graficznym. Niestety istnieje także druk według wzorca Baumgaertnera bez podanej daty wydania – takie wydanie także miał okazję przeglądać Autor tekstu.

³³ W przypadku tego wydania istnieje dość istotna uwaga – praktycznie identyczny układ mają wydania z lat 1873/1874 oraz 1878/1879. Z kolei te z 1889/1890 oraz 1896/1900 zostały wydrukowane bez dodatkowych zdobień i z innym układem wierszy. Wszystkie wspomniane wydania charakteryzuje generalnie zestaw tych samych całostronicowych grafik, to samo tłumaczenie, ten sam zestaw komentarzy i układ dwuszpaltowy. Jeszcze bardziej odbiegający układ tekstu od pozostałych wydań ma wydanie z 1911 r. (uwzględniając go, byłoby aż 5 wydań danego typu).

Biblii Wujka wpłyną fakt, że były to druki skomplikowane, bogato ilustrowane (w odróżnieniu od stosunkowo prostych edycyjnie Biblii Gdańskiej – oczywiście poza publikacją Drugulina i jego pochodnymi). Przechodząc do NT Wujka, to jedynym wydaniem, które teoretycznie doczekało się ponad 10 wznowień (dokładnie 13), była edycja lipska Tauchnitza NT z 1830 r. (586 stron NT)³⁴. Publikacja ta jest o tyle interesująca, że korzystali z niej tak J. Słowacki, jak i prawdopodobnie A. Mickiewicz (styl Wujka znalazł odbicie w twórczości obydwu poetów)³⁵. Siedmioma wznowieniami cieszył się NT lipski Poschela i Treptego z 1896 r. (składający się z 352 stron NT i ewentualnie 92 stron Psalmów). Wcześniej wspomniano o 6 wydaniach NT Borowicza i Baumgaertnera.

Zakończenie

W prezentowanym artykule za cel postawiono głównie próbę identyfikacji poszczególnych wydań Biblii w języku polskim, które ukazały się w latach 1801-1945. Starano się także stwierdzić, które z edycji były unikalne, a może i wzorcowe. Autor ma nadzieję, że przedstawione informacje, nawet jeśli nie mogą świadczyć o zrealizowaniu celu w całości, to stanowią istotny krok do jego osiągnięcia. Udało się zidentyfikować pięć druków nieobecnych wcześniej w bazach danych ani w literaturze. Także w trakcie przygotowywania artykułu zachęcono Bibliotekę Narodową do umieszczenia kilku z wcześniej niedostępnych kopii cyfrowych Biblii w języku polskim w dostępie publicznym³⁶. Wydaje się także, że uzasadnione stały się podniesione w artykule wątpliwości co do faktycznego istnienia niektórych wydań wskazywanych w literaturze, nie zostały one pominięte, ale wyraźnie opisano je jako wątpliwe³⁷.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Opracowania

- Belcarzowa Elżbieta, *Polskie i czeskie źródła przekładu Biblii Leopolda*, Kraków 2006.
- Birkenmajer Aleksander (red.), *Encyklopedia wiedzy o książce*, Wrocław 1971.
- Darlow Thomas Herbert, Moule Horace Frederick, *Historical catalogue of the printed editions of Holy Scripture*, Londyn 1903, <https://archive.org/details/historicalcatalogueofholy00librgoog> (dostęp: 02.12.2019).
- Enholc-Narzyńska Barbara, *Teksty biblijne w przekładzie ks. Jana Jakuba Wujka, ich wydania i rozpowszechnianie przez Towarzystwo Biblijne w Polsce w XIX i XX wieku*, w: *Jan Jakub Wujek tłumacz Biblii na język polski*, red. M. Kamińska, Łódź 1994, s. 136-151.

³⁴ Z 13 wydań 4 są wątpliwe.

³⁵ M. Wróbel, *Biblijne inspiracje w twórczości Juliusza Słowackiego*, w: *Biblia kodem kulturowym Europy*, red. S. Szymik, Lublin 2013, s. 137-139.

³⁶ W portalu polona.pl BN linki do tych kopii zawarto w tabeli nr 1.

³⁷ Autor ma świadomość, że skoro inni autorzy byli narażeni na błędy, to i zestawienie Autora zawierać może informacje nie zawsze w pełni zgodne ze stanem faktycznym.

- Estreicher Karol, *Bibliografia Polska: XIX. stulecia*, Kraków 1870 i później, <https://books.google.pl> (dostęp: 02.12.2019)
- Gustaw Romuald, *Polskie przekłady Pisma Św.*, w: *Podręczna Encyklopedia Biblijna*, red. E. Dąbrowski, t. 2, Poznań 1959, s. 299-330.
- Kossowska Maria, *Biblia w języku polskim*, t. 2, Poznań 1969
- Kwilecka Irena, *Studia nad staropolskimi przekładami Biblii*, Poznań, 2003.
- Pietkiewicz Rajmund, *Biblia Polonorum*, t. 1, Poznań 2016.
- Pietkiewicz Rajmund, *Biblia Polonorum*, t. 5, Poznań 2015.
- Pietkiewicz Rajmund, *Czy Kościół katolicki zabraniał czytania Biblii?*, w: *Będziecie moimi świadkami. Księga pamiątkowa dla Księdza Józefa Kozyry, Profesora Uniwersytetu Śląskiego, w 65. rocznicę urodzin, Ad Multos Annos 18*, red. M. Basiuk, A. Malina, Warszawa 2012, s. 289-311
- Ptaszyk Marian, *Okoliczności wydania Biblii Wujka z 1821 roku*, „Pamiętnik Literacki”, 87 (1996) nr 3, s. 133-154.
- Smereka Władysław, *Zarys bibliograficzny ważniejszych wydań Biblii ks. Jakuba Wujka (1593-1950)*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, 3 (1950) s. 64-91.
- Wróbel Mirosław, *Biblijne inspiracje w twórczości Juliusza Słowackiego*, w: *Biblia kodem kulturowym Europy*, red. S. Szymik, Lublin 2013, s. 137-139.

Netografia

- Biblioteka Narodowa Biblioteka cyfrowa, <https://polona.pl> (dostęp: 02.12.2019).
- Google books, <https://books.google.pl> (dostęp: 02.12.2019).
- Katalog aukcji archiwalnych portalu Allegro.pl, <https://archiwum.allegro.pl> (dostęp: 02.12.2019).
- WorldCat, <https://www.worldcat.org> (dostęp: 02.12.2019).

BIBLES IN POLISH PUBLISHED OVER THE YEARS 1801-1945

Abstract

The presented article provides a list of the printed editions of the Bible in Polish which came out over the years 1801-1945. In order to identify specific editions, the literature (as well as available databases) on the topic in question was reviewed. The catalogues of the main Polish antique shops, as well as auction and advertising portals were also examined. As a result of these efforts, data was collected on a total of 242 editions of the Bible (Old Testament and New Testament) during the analysed period. 71 out of 242 editions were considered unique or exemplary.

Keywords: Bible; Old Testament; New Testament; list of Bible editions; Polish editions of the Bible

Translated by Grzegorz Knyś